

БЕЗБЈЕДНОСНИ СЕКТОР И/ИЛИ РАД ПОЛИЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Прегледни научни рад

DOI: 10.5937/zurbezkrim2001011J	COBISS.RS-ID 130283777	УДК 351.74/.76:321.7(497.6)
---------------------------------	------------------------	-----------------------------

Драгомир Јовичић¹

Факултет безбједносних наука, Универзитет у Бањој Луци

Апстракт: Веома је важно на који начин државни органи врше своју дјелатност. То се посебно односи на полицију имајући у виду природу послова које полиција врши. Сасвим је сигурно да полиција не може остварити своју функцију уколико нема адекватну комуникацију и сарадњу са грађанима. Од квалитетне сарадње са грађанима у највећој мјери зависи какве ће резултате у раду имати полиција. Поред рада на безбједносном сектору који је на нашем простору у примјени већ 50 година, појавиле су се и идеје за увођење новог концепта који би из сарадње са грађанима прешао у неку врсту партнерског односа, а што би значило да грађани заједно са полицијом одређују приоритете и начин вршења полицијских послова те да и грађани буду одговорни за стање безбједности. Наравно да овај нови концепт није могао да заживи у нашем правном систему.

Кључне ријечи: држава, полиција, безбједносни сектор, изорнички рејон, заједница, грађани.

УВОД

Свака држава има задатак да обезбиједи својим грађанима услове који ће им омогућити да своје свакодневне потребе, али и обавезе испуњавају у безбједном окружењу. Обезбјеђење оваквих услова зависи од различитих субјеката безбједности, а грађанима је, свакако, највидљивији међу њима полиција. Држава је примарна организација у глобалном друштву и, као таква, располаже политичком, сувереном влашћу која је утемељена на монополу оружане моћи, уређује најважније друштвене односе и остварује специфичне функције. Дакле, држава уређује заједнички живот људи. Доносећи правне акте, државна власт принудно усмјерава важне друштвене односе (Јовичић, 2018:40). Већ по самом настанку, држава је преузела на себе чување јавног реда и мира у друштвеној заједници. За вршење тог и других задатака, она је организовала органе власти. Тек кад се почела старати

¹ Аутор за кореспонденцију: др Драгомир Јовичић, доцент на Факултету безбједносних наука, Универзитет у Бањој Луци. Имејл: dragomir.jovicic@fbn.unibl.org.

о унутрашњем реду, држава је постала правна установа у пуном смислу те ријечи (Јовичић и Шетка, 2018:31).

Дакле, функција остваривања безбједности припада држави. Безбједност друштвене заједнице, без обзира на њен ниво (локални, национални, регионални, глобални), увијек се посматра кроз призму безбједносног окружења. А безбједносно окружење се непрестано мијења и карактеришу га различите опасности, односно, различити изазови, ризици и пријетње. Ове опасности су, углавном, посљедица људског дјеловања или природних процеса (непогода). Појам безбједности није лако одредити, али могло би се прихватити да се под појмом безбједносног стања уобичајено подразумева: стање у којем нама и нашој имовини ништа не пријети, стање у којем смо заштићени, односно, у којем нисмо ничим угрожени. Значи, безбједност је основна потреба друштва у цјелини, али и сваког од нас појединачно, без обзира на било коју различитост.

Заштита основних друштвених вриједности, а самим тим и остваривање потребних услова за нормално одвијање друштвеног живота, захтијева да држава предузима различите активности те да изграђује посебне механизме заштите од друштвено опасних појава (прије свега, од криминалитета), што најдиректније утиче на нормално функционисање друштва. Највидљивији субјект државе који у највећем обиму и утиче да се друштвени живот одвија несметано, јесте полиција. Природа послова које у својој надлежности има полиција, сврстава полицију у ред најважнијих државних органа. Ово је свакако разлог зашто је посебно важно како полиција своју дјелатност у пракси остварује, пошто управо од тога у највећој мјери и зависи укупан безбједносни амбијент, односно, квалитет испуњавања наших основних потреба.

Стога је веома важно у свакој држави на који начин полиција остварује криминалистичку контролу терена који покрива. Да ли је организација и начин вршења полицијских послова постављен тако да гарантује остварење безбједности грађанима и осталим правним субјектима на нивоу који им омогућава да несметано остварују своја права и обавезе. Наравно да различите државе имају различите концепте које примјењују у практичном раду својих полицијских организација. На то утичу различити фактори, али сасвим сигурно да ниједна држава без адекватне присутности својих полицијских снага на терену не може својим грађанима понудити довољан ниво личне и имовинске безбједности.

БЕЗБЈЕДНОСНИ СЕКТОР

Полицијски послови и задаци у највећем обиму везани су за терен, односно, извршавају се на терену, пошто се тамо и манифестују различити безбједносни проблеми. А то значи да највећи обим полицијских послова обављају припадници полицијске станице, односно, они су први на „удару” разних безбједносних проблема и догађаја. Да би се полицијски послови и

задачи успјешно обављали, неопходно је добро познавање, како саме територије тако и безбједносне проблематике на простору који покрива полицијска станица, а наравно и лица (посебно познатих извршилаца кривичних дјела). Управо познавање ових параметара има пресудан значај на подјелу станичног подручја (Јовичић и Шетка, 2018:221).

Приједлог о подјели станичног подручја подноси и образлаже командир полицијске станице. У приједлогу се наводи број насеља, број становника, густина насељености, привредне активности, развијеност саобраћајне инфраструктуре, степен урбанизације, број објеката већег значаја, број кривичних дјела и прекршаја јавног реда и мира који се догађају на подручју сектора и свим другим релевантним подацима. Рјешење о подјели станичног подручја на безбједносне секторе, а на основу таквог приједлога, доноси начелник полицијске управе. Безбједносни сектор је дио подручја полицијске станице опште надлежности који обухвата одређену природну и безбједносну цјелину, на којој се може ефикасно пратити стање безбједности и организовати вршење послова и задатака из дјелокруга рада Министарства унутрашњих послова (Талијан, Аранђеловић и Велимировић, 2001:215).

Полицијски практичари воле да кажу да је на терену „полицијска производња”, што значи да се на терену одвија претежан дио полицијских послова и задатака, од сазнања за догађај, преко изласка на лице мјеста, вршења увиђаја, прикупљања података, опсервација, до лишења слободе и документовања појединих случајева. Дакле, и оперативни рад припадника полиције врши се на терену, односно, безбједносном сектору, а и он се врши кроз позорничку и патролну дјелатност, зависно од тога да ли се ради о урбаном или руралним подручјима. Облици и начин оперативног дјеловања припадника полиције на безбједносном сектору састоје се у личном ангажовању на следећем: а) праћењу и анализи безбједносне ситуације на сектору, б) правилној примјени оперативно-тактичких мјера и радњи у спречавању кривичних дјела и прекршаја и откривању њихових извршилаца, в) стварању оперативних веза, у складу с овлашћењима и плановима оперативне дјелатности, г) коришћењу разних докумената, извјештаја и информација којима располажу сви органи унутрашњих послова, д) остваривању конкретних безбједносних задатака по упутствима руководиоца организационе јединице полиције или у сарадњи са овлашћеним радницима линијских служби безбједности и њ) сарадњи са грађанима у пружању стручне и друге помоћи из области безбједности (Пилиповић и Јовичић, 2017:331).

Основни метод вршења полицијских послова на подручју полицијске станице јесте рад полиције на безбједносном сектору. Организација и садржај рада полиције на безбједносном сектору имају за циљ да се полицијски послови обављају плански, систематски и, надасве, ефикасније. Иначе, безбједносни сектор представља дио територије на подручју које покрива једна полицијска станица, а на коме се обављају послови из дјелокруга Министарства унутрашњих послова. У зависности од тога да ли се ради о урбаном или руралном подручју, безбједносни сектор обухвата подручје једне или више

мјесних заједница. Дакле, не постоји дио територије који не припада, односно, није у саставу неког безбједносног сектора. Основни разлог за подјелу станичног подручја на безбједносне секторе произилази из потребе за што цјеловитијим познавањем одређеног подручја. Са аспекта безбједносних потреба посебно је важно познавати: лица, територију, безбједносну проблематику и све остале информације значајне за безбједност.

Полицијски послови на безбједносном сектору се, као што смо претходно навели, врше превентивном и репресивном активношћу. Општа превентивна активност се односи на откривање узрока који доводе до криминалних понашања појединаца и група, као и на мјере сузбијања и елиминисања тих узрока, а све са циљем стварања што повољнијег безбједносног стања. Што се тиче репресивног дјеловања полиције на сектору, оно подразумемијева брзу и ефикасну интервенцију полиције у случајевима када је већ дошло до извршења кривичних дјела или прекршаја.

Свакако треба имати на уму да безбједносна проблематика на сектору није једнако присутна на свим његовим дијеловима. Тако је на неким дијеловима она веома изражена, а неким дијеловима је минорна или је готово занемарљива. У зависности од интензитета безбједносне проблематике на одређеним дијеловима сектора, неопходно је појачати присутност полицијских службеника, а то налаже да се у оквиру неких безбједносних сектора формирају позорнички и патролни рејони.

Позорничка служба представља основни вид непосредног дјеловања полиције на спречавању вршења кривичних дјела, прекршаја и других друштвено штетних понашања група и појединаца. Позорничка служба врши се на позорничком рејону, а позорнички рејон представља дио једног безбједносног сектора. Позорнички рејони се успостављају као облик непосредног превентивног и репресивног дјеловања униформисаних припадника полиције, али и других припадника полиције (криминалистички полицајци) у одржавању јавног реда и мира и спречавању вршења и откривања кривичних дјела и прекршаја. Позорничка дјелатност врши се у градовима, већим насељима, индустријским и саобраћајним центрима и туристичким мјестима, гдје то захтијевају безбједносни разлози. Позорничку дјелатност обављају униформисани припадници полиције и то у правилу један полицајац на једном позорничком рејону, а када то безбједносна ситуација налаже, може и више припадника полиције обављати дужност позорника на истом рејону истовремено. Позорничку дјелатност усмјерава вођа сектора, а она се може организовати као стална и повремена (Јовичић и Шетка, 2018:229-231).

Патролна дјелатност је свакодневна активност у полицијским јединицама, а има превентивни и репресивни карактер. Превентивни се огледа у спречавању вршења кривичних дјела и прекршаја, репресивни у брзој и одлучној интервенцији када већ дође до незаконитих појава. Полицијске станице се дијеле на одређен број патролних рејона, а по могућности, рејон треба да обухвати подручје једне или више мјесних заједница. Дакле, патролна служба или служба обиласка спада у основни вид непосредног, превентивног

дјеловања полиције, али и непосредног вршења скоро свих послова полиције на безбједносном сектору. Патролну службу је потребно организovati тако да она задовољи потребе службе у смислу остварења увида и контроле стања безбједности на свом подручју, а да се при томе рационално користе материјална средства неопходна за обављање ове дјелатности, као и да се припадници полиције не оптерећују и не исцрпљују без оправдане потребе. Свакако да се на уштрб средстава и употребе људства не смије десити да се повремено не изврши обилазак и најудаљенијих мјеста на станичном подручју, из разлога што је потребно да се сви грађани осјећају безбједно и да имају повјерење у полицију, што неће бити могуће уколико нема макар повремених контаката између грађана и полиције. Значи, ниједан дио станичног подручја не смије бити запостављен, иако приоритет треба да имају подручја са већом густином насељености и са израженијом безбједносном проблематиком (Јовичић и Шетка, 2018:244).

О значају присутности полиције на терену јасно говоре Антон Лукежић и Мате Калањ још 1972. године. А они наводе да; „радник милиције одређен за позорничку, патролну или неку другу службу за вријеме обилажења позорничког или патролног рејона мора добро отворити очи и напрегнути слух јер је само тако у могућности чути нечији позив за помоћ, пошто је особу која позива напао разбојник, или је затекла провалника у стану. У оваквим тренуцима се не чека, а нити много комбинује, већ се хитно, али не и брзоплето, креће према мјесту догађаја, а успут, ако се располаже неким од средстава веза, обавјештава дежурство ради помоћи и евентуалног предузимања неких других мјера. Брзим доласком на лице мјеста ухватиће се учинилац, или ако је успио побјећи, располагаће се извјесним подацима на основу којих ће бити могуће организovati потрагу итд.” (Лукежић и Калањ, 1972:139). Дакле, колико год се друштво мијењало и развијало, стоји чињеница да се комплетан друштвени живот па самим тим и криминалитет, као и друге недозвољене радње, одвијају на терену. То даље говори да се може тврдити да је непревазиђен облик супротстављања свим тим девијацијама управо рад полиције на безбједносном сектору.

КОНЦЕПТ РАДА ПОЛИЦИЈЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Са концептом рада полиције у заједници, у Босни и Херцеговини се кренуло 2004. године као пилот пројектом који је успостављен у двије општине и то у Приједору у Републици Српској и у Жепчу у Федерацији БиХ. Идеја је била да се овај пројекат испита на простору ове двије општине, а да се онда постепено уводи у свим општинама у цијелој БиХ. Тако је 2007. године дошло до доношења Стратегије за рад полиције у Босни и Херцеговини под мониторингом међународне заједнице.

Рад полиције у заједници теоретичари различито одређују, али може се констатовати да је најприхватљивији став који износе аутори Сајнер-

Mraović, Faber, Volarević. Према њима, полиција у заједници је нова филозофија полицијског дјеловања утемељена на идеји да полицијски службеници и грађани раде заједно те да на различите креативне начине рјешавају актуелне проблеме на нивоу локалне заједнице који су везани уз криминал, страх од криминала те различите облике друштвених поремећаја. Ради се о филозофији која у својој основи има вјеровање да постизање тих циљева захтијева од полиције развој нових квалитетних односа с грађанима који поштују законе у склопу којих ће онда ти исти грађани добити прилику да дефинишу приоритете те да се укључе у различите дјелатности у сврху унапређења укупног квалитета живота на подручју гдје станују. Дакле, полиција у заједници помјера фокус полицијског дјеловања с реаговања на дојаве грађана, на рјешавање проблема (Cajner-Mraović, Faber, Volarević, 2003:1).

Интересантне ставове о појму рада полиције у заједници наводе и Dean Champion и George Rush који кажу да је тешко дефинисати рад полиције у заједници, али да га препознају када га виде, наводећи неколико различитих виђења овог концепта, а неки од њих су: 1. Рад полиције у заједници подразумева удруживање грађана и полиције .... у борби против криминала. 2. Обављање полицијских задатака у заједници подразумева партнерство полиције и заједнице, у којем полиција и заједница раде скупа на рјешавању свега онога што заједница сматра „проблемом”. Они (проблеми) могу се односити на напуштене куће, зарасле парцеле, правила и прописе у вези са урбанистичким планирањем, школска питања и друге урбанистичке проблеме који, у ствари, спадају у надлежности других институција. 3. Концепт обављања полицијских задатака у заједници ставља нагласак на формирање партнерства између полиције и заједнице у циљу смањења криминалитета и јачања безбједности. 4. Обављање полицијских задатака је партнерство између полиције и јавности која поштива законе, у циљу сузбијања криминалитета, хапшења преступника, изналагања рјешења проблема и јачања квалитета живота (Champion & Rush, 2003:2).

Суштина овог концепта јесте да се у први план стављају грађани и да се њима сада даје једна сасвим друга улога у контакту са полицијом. Тако професор Симоновић наводи да утицај грађана на рад полиције подразумева да грађани у слободном друштву треба да имају отворен приступ ка полицијској организацији и утичу на политику рада полиције и доношење полицијских одлука. Приступ полицији и утицај изабраних представника на њу сматра се неопходним, али не и довољним. Рад полиције у заједници истиче да полицијска служба на свим нивоима треба брижљиво ностојати да прихвати утицај заједнице (грађана) када се доносе одлуке и политика полицијског рада која има интерес за заједницу, односно, која се тиче заједнице (Симоновић, 2006:6).

Исти аутор прихвата став да је кроз овај концепт потребно градити неограничено партнерство. У литератури коју он преферира о community policing-у јасно је наглашена потреба за развојем ефективног партнерства са широком лепезом група у заједници. Уколико су те везе успостављене,

то је један од знакова о постојању партнерства између полиције и грађана. Формирање партнерства мора бити задатак цјелокупног полицијског персонела у оквиру свих нивоа полицијских институција. Полицијски лидери треба да успостављају разне облике партнерства у оквиру нивоа на коме се налазе (нпр. полицајци на нивоу управе са различитим министарствима, руководиоци полиције на нивоу града са различитим руководиоцима градских служби итд) (Симоновић, 2006:21).

Стварање повјерења грађана у полицију представља предуслов за успјешно укључивање полицијске службе у процес рјешавања проблема локалне заједнице, као њеног равноправног актера, партнера у животу, јавни сервис грађана, опремљен и обучен да своје услуге из области личне и имовинске безбједности пружи на, по грађанина, најприкладнији начин. Партнерство између полиције и заједнице представља стратешки циљ полицијског рада и заснива се на томе да грађани заједно са полицајцима овлашћеним за њихову територију дефинишу безбједносне потребе и проблеме и утичу на доношење полицијских одлука које се тичу њихове безбједности (Пена, 2006:110).

Оно што су прихватили и они који на нашим просторима преферирају овај концепт рада полиције односи се на то да они сматрају да ова, како су је назвали, нова филозофија полицијског дјеловања подразумијева да партнерство између полиције и грађана подразумијева да грађани заједно са полицијом могу и да предузимају одређене конкретне мјере и радње. Тако нису ријетки они који наводе да би било добро да се као у неким западним полицијама грађанима омогући да иду у патролирање заједно са припадницима полиције. Неки иду чак и тако далеко да сматрају да су грађани једнако одговорни за стање безбједности на простору на којем живе, једнако као и полицијска организација која конкретни терен покрива својом надлежношћу.

Потпуно је јасно да полиција не може сама да врши контролу криминалитета те да она то мора да ради у сарадњи са грађанима. Без сарадње са грађанима сасвим сигурно рад полиције не може бити ефикасан. Али иако сама ријеч „сарадња” и ријеч „партнерство” имају одређене сличности, оне имају потпуно различито значење. Ријеч „партнерство” подразумијева равноправан однос у неком послу, док сарадња то свакако није. Дакле, не могу грађани имати равноправан однос са полицијом, а поготово не могу грађани (иако су и они субјекти безбједности) бити одговорни за стање безбједности у држави. Грађани су одговорни само за своје понашање и кад је оно супротно прописаном онда, наравно, слиједи реакција државе и одговорност конкретног грађанина. Али то управо и јесте улога државних органа (у овом случају полиције), да врше одређене послове, да примјењују одређена овлашћења те да гарантују свим физичким и правним лицима једнаку правну и сваку другу заштиту. Дакле, безбједносна функција као једна од највидљивијих функција државе, припада искључиво држави и не може бити пренесена на

грађане, нити држава може са себе одговорност за државне послове пренијети на грађане, а то управо пропагира концепт рада полиције у заједници.

КРИМИНАЛИСТИЧКА КОНТРОЛА ТЕРЕНА

Да би полиција ефикасно остваривала своју функцију, она мора да влада стањем на терену. Значи, мора да има потребне информације о безбједносним кретањима како би могла прво превентивно, а онда и репресивно да реагује на различите безбједносне пријетње. А да би полиција имала потребне информације за успјешан рад, она мора путем својих припадника да буде присутна на терену у што већем обиму, по могућности 24 сата дневно. Ову присутност остварује кроз вршење позорничке и патролне дјелатности и наравно кроз оперативни рад криминалистичке полиције.

Присутност на терену униформисаних припадника полиције је засигурно најбољи вид превентивног рада полиције. Успјех сузбијања криминалитета не зависи само од откривања кривичних дјела и њихових извршилаца, што се обично назива „ефикасна репресивна дјелатност”. Успјех сузбијања криминалитета зависи и од успјешног спречавања кривичних дјела, предузимањем адекватних мјера и радњи да до њиховог извршења ни не дође, предупређењем, превенцијом. Појам „спечавање криминалитета” данас се схвата много шире него раније када су се полицијске превентивне акције најпросто придодавале генералној и општој превенцији. Спречавање криминалитета садржи бројне факторе и различите облике дјеловања усмјерених примарно на отклањање оних стања која погодују извршењу криминалних радњи и криминалитету у цјелини (Крстић, 2007:52).

Превенција је дјелатност (поступање) која претходи настанку деликтне радње, односно, поступање прије извршења радње кривичног дјела и наступања његове штетне (криминалне) посљедице. Због тога је основни циљ превенције да се онемогући извршење радње кривичног дјела, односно, наступање штетне посљедице. Превенција увијек представља друштвено оправданију, кориснију и хуманију активност. Највећу могућност за непосредно превентивно дјеловање има полиција (прије свега, униформисана својом појавом на терену) – она у свом раду предузима и одређене активности које, у суштини, представљају активности контроле (Нинчић, 2019:114). Појам контроле у општем смислу значи надгледати, прегледати, надзирати, пазити на некога или нешто (Вујаклија, 2004:447). Тај појам се везује за различите области живота и рада (научна, парламентарна контрола, контрола рада, екстерна контрола...), али све имају једну заједничку карактеристику – упоређивање. Иако су контроле различите, заједничко им је што се приликом контроле садашње стварно стање нечега упоређује (мјери) са стањем из неког претходног периода. Циљ контроле јесте да се утврди ток неког стања. У том смислу, криминалистичка контрола се заснива на праћењу криминалних и других друштвено штетних појава или стања на одређеној територији.

На основу „резултата” праћења, полиција долази до сазнања о постојању различитих облика криминалног понашања, односно, кривичног дјела и могућих учинилаца. Процес прикупљања података подразумева коришћење различитих техника прикупљања у зависности од потреба и „статуса” извора из којих се подаци прикупљају, односно, од тога да ли су подаци јавно доступни, или су њиховом „власнику” толико значајни да настоји да их учини тајним, недоступним ширем кругу корисника (Нинчић, 2019а:83).

Начини превентивног дјеловања су различити, али се у свим земљама користи ефекат одвраћања (застрашивања) који се постиже присуством полиције на улицама, патролама, мјерама посебног надзора, контролом поштовања прописа о оружју и муницији, експлозивним и другим опасним материјама, идентификационим и путним исправама. У неким земљама, превенцијом се сматра и надзирање потенцијалних делинквената и повратника, упозоравање и заштита коју полиција пружа могућим жртвама кривичних дјела, сачињавање и реализација програма намијењених заштити грађана од криминала (Милетић, 2003:165).

Дакле, можемо констатовати да криминалистичка контрола представља дјелатност организованог надзирања криминалних средина, објеката и догађаја у њима, односно, лица склоних криминалним и другим облицима девијантног понашања. Вршењем криминалистичке контроле у континуитету (непрекидно) прикупљају се информације о преткриминалним стањима и ситуацијама, као и о активностима и међусобним везама лица са криминалним склоностима. Располагање са већом количином таквих информација омогућава на чињеницама засновану прогнозу и, самим тим, успјешније спречавање криминалног дјеловања, а наравно и ефикасније расвјетљавање већ извршених кривичних дјела.

Значи, криминалистичка контрола се остварује на одређеној територији у оквиру унутрашње подјеле рада полиције примјеном одговарајућих метода и средстава на објекте контроле. Свака полицијска станица, као и друге организационе јединице полиције, има дио територије за коју су задужени и за чију безбједност су одговорни. Подручје за које су одговорни мора се „покривати” људством и техником како би се могао остварити стални увид у догађаје који могу имати значај за полицију, а наравно и утицај на стање безбједности. Радећи на овај начин, значи, када су присутни на терену полицијски службеници треба да су у контакту са грађанима те да све безбједносно интересантне догађаје посматрају из „непосредне близине” и да имају прилику да интервенишу и прије него што се неки деликт изврши. На тај начин пружају помоћ грађанима, али и стварају код грађана повјерење и квалитетну основу за будуће активности.

Када се посматра читава полицијска организација може се запазити да примарне полицијске задатке најпотпуније врше припадници униформисаног патролног особља. Они, као што знамо, чине најбројнији дио полицијске професије и, такође, њен најмање специјализован дио (са становиштва процеса интерне специјализације). Њихови конкретни радни задаци

се, углавном, поклапају са садржином примарних полицијских задатака: патролно особље непосредно врши послове одржавања јавног реда и мира, заштите живота, личне и имовинске безбједности грађана, као и послове превенције криминалитета, откривања кривичних дјела и хватања учинилаца тих дјела, а у сарадњи са специјализованим службама за сузбијање криминалитета – и друге послове из тог домена (Милосављевић, 1997:168).

Униформисана полиција као најбројнији дио полицијске организације, у суштини, представља базу полиције. Њена улога је, између осталог, да кроз своје присуство на терену прати стање и кретање безбједносних појава, да о свим интересантним догађајима прикупља сазнања те их прослијеђује специјализованим организационим јединицама на даљу обраду. Имајући у виду да самом својом присутношћу на терену униформисани полицијски службеници одвраћају потенцијалне извршиоце кривичних дјела и прекршаја од њихове намјере, стоји чињеница да у Министарству унутрашњих послова једино не може бити вишка униформисаних припадника полиције колико год да их има, али само ако су они на терену. И управо својом присутношћу на терену и вршењем послова из своје надлежности остварују на најбољи начин криминалистичку контролу терена.

АКТУЕЛНО СТАЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Полицијске послове, а самим тим и криминалистичку контролу терена у Републици Српској од свог настанка до данас врши Министарство унутрашњих послова Републике Српске. Полицијске агенције које су током протеклог периода формиране на нивоу заједничких институција БиХ такође предузимају одређене полицијске активности на простору Републике Српске, али, имајући у виду врсту послова коју оне врше (прије свега, то се односи на СИПУ), може се констатовати да је полиција Републике Српске темељна полицијска организација. Она је по свом формирању, а поготово након завршетка ратног сукоба у БиХ, фактички наставила да полицијску дјелатност врши у складу са принципима који су примјењивани у претходној заједничкој полицијској организацији. А она се базирала на вршењу полицијски послова на безбједносном сектору, на којем је вршена позорничка и патролна дјелатност.

Као што смо претходно навели, 2004. године је у општини Приједор уведен пилот пројекат „Рад полиције у заједници“, који је неколико година касније под мониторингом међународних организација уведен као нови концепт вршења полицијских послова у Министарству унутрашњих послова, дакле, проширен је на цијелу Републику Српску. Разумије се да је овај „нови“ начин полицијског дјеловања заживио и у Правилнику о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста па је тако свака полицијска станица добила „РПЗ“ полицајца. Правилником је рад полиције у заједници третиран на свим нивоима полицијске организације у Републици Српској

од најнижег до највишег нивоа. То је трајало десетак година, онда је у Правилнику из 2017. године дошло до изостављања из систематизације радних мјеста која су у свом називу имала „рад полиције у заједници”, а поново је нагласак дат на безбједносни сектор и вршење полицијских послова на том принципу.

У том периоду у којем се форсирао концепт рада у заједници, прилично је запостављен рад полиције на безбједносном сектору, као и позорнички и патролни рад у смислу традиционалног вршења полицијских послова. Значи, имали смо у пракси комбинацију два концепта, што је, наравно, имало негативне конотације за укупан рад полиције. Иако полиција увијек ради у заједници и са заједницом (грађанима), ово је неминовно имало одређене негативне конотације и засигурно ће одустајање од ове тзв. нове филозофије полицијског рада имати позитивне ефекте у будућности. На крају крајева, овај нови концепт у нашем правном систему није било могуће ни имплементирати, пошто он задира у одређене надлежности које су искључиво државне и не могу бити повјерене ником другом па ни грађанима.

Функција полиције у друштву је изузетно деликатна. Налази се у центру проблема успостављања равнотеже између управљања као битне функције државе те слобода и права грађана. Чувена је напомена коју је, с тим у вези, изрекао Paul Valery: „Ако је држава јака, она нас мрви. Ако је слаба, ми пропадамо.” (Пуšeljić, Jelenski, 2007:7). Полиција је најбоља слика друштва. Уколико је друштво насилно, насилна је полиција. Уколико је друштво корумпирано, корумпирана је и полиција. Исто је и обратно: уколико је друштво хумано и толерантно, тако се понаша и полиција. Упркос најбољим намјерама, држава (власт) увијек покорава оне које штити. Негативне психолошке посљедице које изазива то подчињавање, углавном се одражавају на полицију (Мршић, 2016:19).

Дакле, пошто се показало да рад полиције у заједници није концепт вршења полицијских послова који може у нашем правном и полицијском систему да да потребне резултате, од њега се у потпуности одустало, а, иако је све ово вријеме на сцени био присутан рад полиције на безбједносном сектору, кроз позорничку и патролну дјелатност, сада је овом традиционалном концепту само дат јачи интензитет.

ЗАКЉУЧАК

У тражењу одговора на питање шта полиција заправо (треба да) ради, присутна су два основна приступа. Први, нормативни, приступ полази од законитог израза полицијске функције, односно, од задатака полиције на начин на који су они утврђени у важећим прописима. Ово свођење полицијске функције на њен формално-правни израз не открива стварну улогу полиције у друштву и у систему власти, као и разлоге због којих је нешто законима утврђено као задатак полиције. Други, прагматички, приступ

покушава да суштину полицијске функције открије у пракси полицијског поступања, то јесте, у ономе што полиција стварно ради. Да би се открила суштина полицијске функције морају се узети у обзир везе између полиције и друштва у коме она треба да обезбиједи поштовање друштвеног реда, с једне стране, и полиције и политичке власти, с друге стране (Кешетовић, 2000:99).

Многи аутори су се бавили питањем шта полиција стварно ради? Тако, рецимо, Јосип Тулези, анализирањем неких истраживања, закључује да је најважније својство полицијског посла – активност везана уз рјешавање проблема и доношење одлука и да је полиција јавно средство рјешавања проблема. За неке типове и врсте проблема с којима се сусрећу и суочавају полицајци из патроле постоје изражене, или би требало да буду – смјернице које помажу у њиховом рјешавању, сви остали су у већој или мањој мјери непредвидљиви (Tulezi, 2000:97).

Свака држава тежи да успостави и организује полицијски систем на што рационалнији начин те да он буде што функционалнији и да грађанима омогућава адекватно стање безбједности (повољан безбједносни амбијент). Уколико је полицијски систем нерационално организован, он практично онда подразумева (претпоставља) и нефункционалност (или смањену функционалност) полицијског система (Шетка, 2016:341). Да ли ће полиција успјети да обезбиједи адекватно стање безбједности, то зависи од тога на који начин врши организацију и реализацију својих послова и задатака. Под организовањем процеса одвијања радних активности у полицијској организацији може се сматрати функција организовања и руковођења, које имају за циљ изналажење најпогоднијих метода и средстава рада, одређивање конкретних задатака за сваког извршиоца који учествује у одређеној активности те рок у којем се треба извршити одређени посао, како би се успјешно реализовала укупна активност. Пракса и искуства великог броја земаља показала су да је најефикаснији начин вршења полицијских послова условљен сарадњом полиције са грађанима и организацијама (Јовичић и Шетка, 2018:220). То је модел понашања полиције који је и код нас нашао своју потврду у пракси и то кроз рад полиције на безбједносном сектору. Вршењем позорничке и патролне дјелатности униформисаних припадника полиције на безбједносном сектору те оперативним радом криминалистичке полиције, а све то, наравно, у сарадњи са грађанима, најефикасније се остварује криминалистичка контрола терена и рјешавање безбједносних проблема.

Дакле, као што је и сама пракса показала, прецијењен је концепт рада полиције у заједници те о том начину вршења полицијских послова на терену, макар у нашем правном систему, не би требало више трошити ни вријеме ни средства. Као што смо већ навели, он је споран и са правног аспекта, пошто улога остваривања безбједности припада држави па се не може дијелити са другим субјектима друштва, нити се на њих може преносити одговорност за стање безбједности. Задатак је државе да оствари поредак мира како се класе и друге друштвене групе не би силом бориле за остварење сво-

јих посебних интереса. За остварење ове функције, држава не само да мора обезбиједити монопол легитимне моћи, него и успоставити правни поредак. Њиме се ограничава употреба силе државе и уређују међусобни односи грађана, али и односи грађана с државом. Оног тренутка када је држава преузела на себе улогу да рјешава сукобе између појединаца и група, тада је и постала правна установа у пуном смислу те ријечи (Јовичић, 2018:42).

На крају остаје да констатујемо да је рад полиције на безбједносном сектору, кроз вршење позорничке и патролне дјелатности најефикаснији начин рада на терену те да, колико год се друштво мијењало кроз укупан развој, чини се да ће то остати непревазиђен начин криминалистичке контроле терена. Наравно, нема успјешног рада полиције на терену без квалитетне и блиске сарадње са грађанима, а управо рад на безбједносном сектору омогућава ову сарадњу у општем интересу.

ЛИТЕРАТУРА

- Вујаклија, М. (2004). *Лексикон сѝраних речи и израза*. Београд: Просвета.
- Јовичић, Д. (2018). *Увод у ѝраво*. Нови Сад: Факултет за правне и пословне студије.
- Јовичић, Д., Шетка, Г. (2018). *Орѝанизација и надлежност ѝполиције*. Бања Лука: Графомарк – Лакташи.
- Кешетовић, Ж. (2000). *Односи ѝполиције са јавношћу*. Београд: Виша школа унутрашњих послова.
- Крстић, О. (2007). *Превенција криминалиѝеѝа*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Лукежић, А., Калањ, М. (1972). *Криминалиѝичка обрада кривичних дјела крађа*. Београд: Савезни секретаријат за унутрашње послове.
- Милетић, С. (2003). *Полицијско право*. Београд: Полицијска академија.
- Милосављевић, Б. (1997). *Наука о ѝполицији*. Београд: Полицијска академија.
- Mršić, Ž. (2016). *Nadzor nad radom policije*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske – Policijska akademija.
- Нинчић, Ж. (2019). *Криминалиѝичка конѝрола у функцији суйроѝсѝављања криминалиѝеѝу*. Безбедност 2, 111 – 133.
- Нинчић, Ж. (2019а). *Прикривене оѝерације у функцији сузбијања орѝанизоване криминала*. Војно дело 71 (2), 82 – 96.
- Пена, У. (2006). *Раѝ ѝполиције у заједници и њеѝова имѝлеменѝација са ѝосебним осврѝом на БиХ*. Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.
- Пилиповић, В., Јовичић, Д. (2017). *Јавна безбедност ѝ*. Нови Сад: Факултет за правне и пословне студије др Лазар Вркатић.

- Pušeljić, M, Jelenski, M. (2007). Policijski sustavi – realizacija policijske funkcije kroz ustroj. *Policija i sigurnost*, 1-2, 1–19.
- Симоновић, Б. (2006). *Рад ђолицје у заједници*. Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.
- Талијан, М., Аранђеловић, Д., Велимировић, Д. (2001). *Орђанизација и ђослови униформисаних ђриђадника ђолицје*. Београд: Виша школа унутрашњих послова – Земун.
- Tulezi, J. (2000). *Policija i javnost*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova– Policijska akademija.
- Сажнер-Мраовић, I., Faber, V., Volarević, G. (2003). *Strategija djelovanja policija u zajednici*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova – Policijska akademija.
- Champion, D., & Rush, G. (2003). *Policing in the Community*. Sarajevo: Office of Public Affairs Embassy of the United States of America.
- Шетка, Г. (2016). *Уђицај орђанизације ђолицјских сђрукђура у Босни и Херцеђовини на сђање безбједносђи*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.

Рад примљен: 26. 10. 2020.

Рад прихваћен: 28. 12. 2020.